

מסורת הש"ס

במה מדליקין פרק שני שבת

כד.

עין משפט
נר מצוה

בזכרת המזון. בתפלה פשיטא לן שהרי להלל ולהודאה נקבעו כדאמרין לעילי' לא מוזכרין. לא חייבו להזכיר: אינו מוזכר. אינו זכיר להזכיר: מה חפלה בזכרת הודאה. דהא כולה מילתא דחוכה עיקרה להודאה נתקנה: **זהוהא.** בזכרת הארץ: ואומר מעין המאורע בעצודה. לבקש רחמים על ישראל ועל ירושלים להשיב עבודה לתקומה לעשות קרבות היום: שני וחמישי. משמע של כל שבתות השנה ומאז עבדתיהו לזוכרם ולחלקם משאר ימות השנה: של תעניות. שהיו גזרים תעניות על הגשמים שני וחמישי [ושני] זמנ' תענית (דף י:).

ושל מעמדות. כלומר לימים של מעמדות שהיו מתעניין ארבעה תעניות בשבת שני ושלישי ורביעי וחמישי ומעין המאורע דידהו תפלת תענית: ערבים. לילי כניסתן ואע"פ שאוכל ושומה כל הלילה מתפלל תפלת תענית מאחר שנכנס היום והכי נמי אמר רב הונא במסכת תענית (דף יא:). יחיד שקבל עליו תענית אף על פי שאוכל ושומה כל הלילה מתפלל תפלת תענית. וכתשו' הגאונים מלפני זמנא שני רבותינו פעמים שאדם שרוי בתענית ואינו מתפלל ופעמים שאינו שרוי בתענית ומתפלל הא כיצד כאן כניסתה כאן יציאתה כלומר ערב תענית אע"פ שעתיד לאכול לאחר תפלה מתפלל תפלת תענית וליל מחמתו אף על פי שעודנו בתענית כשמתפלל תפלת ערבית אינו מתפלל תפלת תענית. וסוף דברי הגאונים כתבו אצל ארץ אנו רגילים לומר ערבית ואפילו שחרית שמא יארע לו אונס חולי או צולמוס ויטעום כלום ומלא שקרן בתפלתו: אין מחזירין אותו. ללא דאורייתא ניהו: בזכרת המזון. של ערבית כניסתו וכו' יציאתו שכבר עזר היום: של חנוכה בשופין. בתפלת מוספין דשבת וכו' שבתוך ימי חנוכה מהו להזכיר על הניסים זהוהא: **זד' תפלות.** ערבית ושחרית ומוסף ומנחה וכיון שחוצת תפלה זה היום אינה פחותה משאר תפלות של יום: אין נציא זכר'ה. הכא נמי הואיל אלמלא ר"ח אין מוספין בחנוכה לא צ"ל להזכיר: **הכא אימים** (פסחים) **וערבים** ומנחה. וכיון שהיום מחויב בארבע תפלות כו' כן וזו: **המפטיר בנציא במנחה בשבת.** מלאכי תפלות הגאונים שהיו רגילים לקרות בנציא בשבתות במנחה עשרה פסוקים ובימי פרסיים גזרו גזרה"ל שלא לעשות וכיון שנתמלקו נסתלקו: אין נציא במנחה ביום טוב. ואף על גב דאיתיה שחרית הואיל ומנחה לאו משום יום טוב אחי לא מוזכרין: ככל

רבינו חננאל

ותניא בוויתא כל השמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אבל מדליקין בהן ביום חוץ משמן שריפה. שאין שורפין קדשים [פסולין] ביום טוב (פסולין). אמר רבא מוכיר של חנוכה בברכת המזון כתפלה, מה תפלה בהודאה אף ברכת המזון בהודאה. אמר רב מוכיר של ר"ח בברכת המזון, דהני רב הושעיא ימים שיש בהן קרבן מוסף, כגון ר"ח וחולו של מועד ערבית שחרית ומנחה מתפלל ר"ח ואומר מעין המאורע בשומע תפלה, ואם לא אמר מחזירין אותו, ואין בהם קדושה על הכוס, ויש בהן הוכרה בבהמ"ז. ימים שאין בהם קרבן מוסף, כגון שני וחמישי ושל תעניות ומעמדות ערבית ושחרית ומנחה מתפלל ר"ח ואומר מעין המאורע בשומע תפלה, ואם לא אמר אין מחזירין אותו, ואין בהם קדושה על הכוס ולא הוכרה בבהמ"ז. ואסיקנא נמי דמוכיר של חנוכה בתפלת המוסף של שבת ושל ר"ח שבת

ולא גזרי' נתן לתוך חלב מהותך שמן אטו לא נתן דבלא נתן נמי לא אסור אלא אטו שאין מהותך אע"א דבמחב מהותך גזרינן גזרה לגזרה דגזרי' אטו שאינו מהותך ושאינו מהותך אטו שמא יטה הא לא חשיב גזרה לגזרה" דכשאינו מהותך ודאי יטה לפי שאינו נמשך אחר הפמילה אצל הכא משום שמא יטה עליו לית לן למימר ודאי יטה ומיזך ר"י דהכא לא חשיב גזרה לגזרה דיו"ט ושבת" כי הדדי ניהו כדאמרין בפרק במה אשה (לקמן דף פ. ושם) גבי סנדל המסומר^א וקשה לרשב"א דהכא גזרינן יו"ט אטו שבת וזריש כל הכלים (לקמן דף קד. ושם) מסקינן דלא גזרינן ושמא אין להשוות גזרות של חכמים זו לזו אותם שאינם במלאכה אחת: **גזירה יו"ט אטו שבת.** וקשה לרשב"א הא דתנן בפ"ג דביצה (דף כז: ושם) מעשה ושאל ר' טרפון עליה ועל החלה שנטמאת ואמרו לו לא חזס ממקומה^ב והשתא לרבה אמאי לא חזס והא חזיא להיסק תחת מבשילו דלא שייך זה למיגזר יו"ט אטו שבת כמו בשמין ולפי טעמא דאין שורפין קדשים ביום טוב ניחא וצריך לדחוק דגזרינן חלה בשבת אטו שמן^ג:

תניא בוויתא דרב חסדא. וא"ת והא' משמע חוץ משמן שריפה דאין מדליקין בשבת ולא צו"ט והיינו דלא כרז חסדא דלדרי' מדליקין בשבת^ד וי"ל דה"ק כל אלו שאמרו אין מדליקין בשבת מדליקין ביום טוב וכו' אומ' שומעין בשבת מדליקין ביום טוב חוץ משמן שריפה אף על פי שמדליקין בשבת^ה אין מדליקין ביום טוב וכו': **איבעיא** להו מהו להזכיר שר' חנוכה בברכת המזון.

מימא דהך מילתא הוה ליה לאסקי לעיל גבי מילי דחנוכה^ו: **מהו להזכיר שר' חנוכה בבהמ"ז.** ^בבתפלה פשיטא ליה דמוכיר משום דתפלה נצטרך הוא ואיכא פרסומי ניסא אצל צהמ"ו שצנתי^ז ליכא פרסומי ניסא כולי האי: **מוכיר בהודאה.** דעל הכיס הודאה היא ולא תפלה^ח: **בבונה ירושלים.** כמו צ"ח שאומר יעלה ויצא צנונה ירושלים^ט ומשום דיעלה ויצא היא תפלה ומתנונים תקנוה^י צנונה ירושלים דהא נמי תפלה וצי"ח תיקנוה בעצודה שהיא תפלה להשג ישראל לירושלים: **או דיימא ביון דלא אסור בעשיית מלאכה בו.** והא דאמר בפ"ג דמגילה (דף כז: ושם) כל שיש בו ציטול מלאכה לעס כגון תענית ציבור וכו' נצא קורין שלשה ושאין צו ציטול מלאכה לעס כגון ראש חודש וחולו של מועד קורין ד"ט^י היינו מנהג צעלמא שאין רגילין לעשות מלאכה^י:

דתני ר' אושעיא (בבויתא) בו'. מהכא לא הו' צעי למיפשט לעיל דאינו מוזכר חנוכה בזכרת המזון דאיכא למידיח דקווא נקט תעניות ומעמדות משום תפלת מוסף והוא הדין דחנוכה ומיהו אף בחנוכה ופורים אס לא אמר בתפלה אין מחזירין אותו^א כדמגילא צהדיא בתוספתא דזכרות (פרק ת"ה): **תעניות** ועמדות ערבית שחרית ומנחה בו'. מה שפי' הגאונים שאין אנו רגילין לאומרה ערבית ואפילו שחרית שמא יארע לו אונס חולי או צולמוס ומלא שקרן בתפלתו: **הא ימלא שקרן בתפלתו קודם תפלת הגאונים** ולעיל בפ"ק (דף יא:). דאמר ליוף מר וליפרע הא כבר התפלל תפלת תענית^ב: **ואלא** דהא דמיא דאמר רב אהרבי בו'. מימא תרמי מילתא דרז למה לי לאשמועינן יום טוב שחל להיות בשבת^ג וכו' ראש חודש דליכא נציא כלל ומיזך ר"י דהא מכלל חזירתה איתמר: **שאמלא שבת אין נביא במנחה.** וקשה לר"י דתנן בפרק שלישי דמגילה (דף כא: ושם ע"ש) בשני וחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה ואין מפטירין בנציא ומיזך ר"ת דנציא דהכא^ד היינו כחוצים שהיו מפטירין בכתובים בשבת במנחה כדאמר בפרק כל כתבי (לקמן דף קטז:). נהדרעא פסקי סידרא בכתובים במנחתא דשבת^ה ובמגילה^ו איירי בנציא ממש: ולית

בט א מיי פ"ב מהל' (מהל' תפלה הל' יג ופ"ג) מהלכות זכרות הלכה ו' סמן עין מ' טושי' א"ח סי' מרפד ספק א: **ג** מ' מיי פ"ב מהל' זכרות הלכה ה' סמן שם טושי' א"ח סי' מרפד: **ג** מ' מיי פ"ב מהל' תפלה הלכה י' סמן עין יט טושי' א"ח סי' מרפד ספק א: **ג** מ' מיי שם הל' יד טור ספק א' סי' מרפד: **ג** מ' שם ספק: **ג** מ' מיי שם הל' יג סמן שם טושי' א"ח סי' מרפד ספק: **ג**

מוסף תוספות

א. דהא גזירה היא. מוס' יעס לעיל כל. ד"ה יוא נוסף גזירה ואין יקום וננוח מזה לנזירין. ב. דהא גזירה היא. מוס' ה"ל"ג. ג. א"צ טלית גזרי' שאר גזירות אטו ידיו ולא תעניות דאיכא טפיא אפי' גזרי' ידיו אטו שבת דיריט ושבתי כי דירי גינהו. מוס' ה"ל"ג. ד. דהא כיון גזירה שמא יטה, שהוא מלאכה בגזירה של חנוכה, חשיבין להו כחדא וכו' אבל בפ' כל הכלים גבי טליתול דרובן א"צ, מרפד חשש הוצאה אסור, וחומרא יחרא חיתה ולא גזרינן בה יו"ט אטו שבת. מרפד. ו. לפי שאינה ראוייה לכלום. מוס' ה"ל"ג. ו. שמדליק בערב שבת ואיכא למגזר שמא יטה בשבת. מוס' ה"ל"ג. ז. מלישנא דרבינא. סי' ה"ר. ח. [ולא] אסירי אלא ביו"ט שחל להיות בערב. מוס' ה"ל"ג. ט. דליכא למיחש להטי, וכי"ש רהוה לן למשרי ביו"ט. אפי' שעה להרין. י. לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב, והיינו סייעתי דרב חסדא. שעה להרין. יא. למה הפסוק בפסוקא דיואל בשמן שריפה בין הלכות חנוכה. סי' ה"ר. יב. והא דאיבעיא להו בבהמ"ז ולא איבעיא להו בתפלה, משום. סי' ה"ר. יג. מוכיבא לר' מ' ה"ר. יד. שכל שיש בה הודאה לשעבר אומרו בהודאה. מאלי. טו. כיון כל תפלה להא. מאלי. טז. והנוקן, דהתם לאו דאסיר בעשיית מלאכה, אלא ריטוי. יז. שאין מחזירין אלא ביום שיש בהם קרבן מוסף, אבל אין בהם קרבן מוסף כגון חנוכה ופורים ושחרית ומנחה, תעניות ומעמדות אין מחזירין אותו. הנהגות מרפד. יח. אלמא כל כה"ג לאו שקר מקרי. סי' ה"ר. כיון שבשעה שהתפלל בתענית ח"י. סי' ה"ר. יט. דאע"ג דאיכא נביא ביום, כיון דליכא נביא במנחה אין מוזכרין. מוס' ה"ל"ג. כ. דמפסיר בנביא במנחה בשבת כשחל ביו"ט, לאו דוקא נביא. אלא. מוס' מגילה כא. ד"ה הקורא. כא. ופסקי היינו הפסטה. מוס' מגילה כא. ד"ה הקורא. כב. [דקאמרי] דאין מפטירין. מוס' ה"ל"ג.

א. דהא גזירה היא. מוס' יעס לעיל כל. ד"ה יוא נוסף גזירה ואין יקום וננוח מזה לנזירין. ב. דהא גזירה היא. מוס' ה"ל"ג. ג. א"צ טלית גזרי' שאר גזירות אטו ידיו ולא תעניות דאיכא טפיא אפי' גזרי' ידיו אטו שבת דיריט ושבתי כי דירי גינהו. מוס' ה"ל"ג. ד. דהא כיון גזירה שמא יטה, שהוא מלאכה בגזירה של חנוכה, חשיבין להו כחדא וכו' אבל בפ' כל הכלים גבי טליתול דרובן א"צ, מרפד חשש הוצאה אסור, וחומרא יחרא חיתה ולא גזרינן בה יו"ט אטו שבת. מרפד. ו. לפי שאינה ראוייה לכלום. מוס' ה"ל"ג. ו. שמדליק בערב שבת ואיכא למגזר שמא יטה בשבת. מוס' ה"ל"ג. ז. מלישנא דרבינא. סי' ה"ר. ח. [ולא] אסירי אלא ביו"ט שחל להיות בערב. מוס' ה"ל"ג. ט. דליכא למיחש להטי, וכי"ש רהוה לן למשרי ביו"ט. אפי' שעה להרין. י. לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב, והיינו סייעתי דרב חסדא. שעה להרין. יא. למה הפסוק בפסוקא דיואל בשמן שריפה בין הלכות חנוכה. סי' ה"ר. יב. והא דאיבעיא להו בבהמ"ז ולא איבעיא להו בתפלה, משום. סי' ה"ר. יג. מוכיבא לר' מ' ה"ר. יד. שכל שיש בה הודאה לשעבר אומרו בהודאה. מאלי. טו. כיון כל תפלה להא. מאלי. טז. והנוקן, דהתם לאו דאסיר בעשיית מלאכה, אלא ריטוי. יז. שאין מחזירין אלא ביום שיש בהם קרבן מוסף, אבל אין בהם קרבן מוסף כגון חנוכה ופורים ושחרית ומנחה, תעניות ומעמדות אין מחזירין אותו. הנהגות מרפד. יח. אלמא כל כה"ג לאו שקר מקרי. סי' ה"ר. כיון שבשעה שהתפלל בתענית ח"י. סי' ה"ר. יט. דאע"ג דאיכא נביא ביום, כיון דליכא נביא במנחה אין מוזכרין. מוס' ה"ל"ג. כ. דמפסיר בנביא במנחה בשבת כשחל ביו"ט, לאו דוקא נביא. אלא. מוס' מגילה כא. ד"ה הקורא. כא. ופסקי היינו הפסטה. מוס' מגילה כא. ד"ה הקורא. כב. [דקאמרי] דאין מפטירין. מוס' ה"ל"ג.